

لازمه یک حکومت دموکراتیک مطبوعات آزاد است^(۱)

ویلیام جی. هارلی

خلاصه از: مجله پیام یونسکو

لازمه یک حکومت دموکراتیک، مطبوعاتی آزاد است. اگر مطبوعات از چنین تضمینی برخوردارند به دلیل آن است که گردش آزاد افکار و اخبار، چه در میان افراد و چه در میان کشورها، برای تضمین حق دانستن و فهمیدن، برای آن که مردم بتوانند بر خود حکومت کنند، لازم است در چنین نظام حکومتی، مطبوعات آزاد در وهله اول، عمده‌ترین منبع خبرند، و مواد و مصالحی را عرضه می‌کنند که بر اساس آن زنان و مردان آزاد عقاید و گزینش‌های خود را بنیان می‌نهند. در واقع، برای هر کس که بخواهد از اوضاع روز، چه در داخل و چه در خارج کشور مطلع شود برای هر کس که بخواهد از آن چه در اطرافش می‌گذرد و از آن چه می‌تواند انتظار داشته باشد، آگاه می‌گردد، و برای هر کس که بخواهد درباره موضوعاتی که مورد توجه همگان است، از میان

عقاید گوناگون و متضاد یکی را انتخاب کند، مطبوعات وسیله‌ای است که همواره در اختیار اوست.

از طریق مطبوعات است که می‌توان توجه مردم را بر انگیخت، مطبوعات است که می‌تواند مسایل پیچیده را روشن کند و به قول «سر چارلز کارن» مدیر کل بنگاه سخن پراکنی بریتانیا (بی، بی، سی)، مطبوعات امکان دهد که از «شدیدتر شدن عدم درک واقعیات اساسی جامعه ما پرهیز شود».

پس، این نقش خبر، عنصری اساسی از روند سیاست دموکراتیک است. بعلاوه، مطبوعات نه تنها افکاری را که پذیرش عام یافته‌اند، بلکه افکاری را نیز که در اقلیت قرار دارند، نشر می‌دهند. چنین افکاری، اغلب با گذشت زمان و بر اثر مباحثه مورد پذیرش اکثریت قرار گرفته‌اند، به هر حال، حق افراد یا گروه‌ها در نپذیرفتن افکار اکثریت، در هر زمان که باشد، باید تحکیم و حمایت شود.

در وهله دوم، مطبوعاتی که دهانش را نبسته باشند، با مشاهده و گزارش فعالیت‌های دولت، به صورت یک واسطه، وظیفه کنترل را انجام می‌دهد، فعالیت‌های یک دولت بسیار پیچیده‌تر از آن است که یک شهروند ساده بتواند آن را به طور منظم دنبال کند. یک مطبوعات آزاد و مستقل، با دقیق شدن در فعالیت‌های حکومت در هر لحظه، می‌تواند این نقش را مورد تحقیق قرار دهد و به سوء استفاده‌ی هر گروه از افراد از قدرت اعتراض کند. پس مطبوعات آزاد همگان است.

بالاخره، مطبوعات، پیوند میان دولت و شهروندان را ممکن می‌سازد، مطبوعات به عنوان نوعی آینه افکار به شهروندان امکان می‌دهد انتقادات، شکایت‌ها یا پیشنهاد‌های خود را آشکارا عرضه کنند.

حکومت بدون داشتن ارتباطی مداوم و دو طرفی با حکومت شونده‌گان نمی‌تواند کار کند. وسایل ارتباطی جمعی، این جریان دو طرفی را ممکن می‌سازند، زیرا مردم را از خدمات و طرح‌های دولت مطلع می‌کنند و به دولت اجازه می‌دهند تا به طور مداوم

از عقیده‌ی مردم در مورد اقدامات خود آگاه شوند. برای دولتی که نسبت به افکار عمومی حساس باشد، هیچ مرجع معتبری جز شهروندان کاملاً آگاه وجود ندارد.

وسایل خبری سمعی و بصری نقش دیگری نیز بازی می‌کنند که در زندگی سیاسی بسیار مهم است، بدین معنی که به رای دهندگان امکان می‌دهند نامزدهای انتخاباتی را ببینند و صدای‌شان را بشنوند، و گزارشهایی «زنده» از جلسات هیأت‌های مختلف قانون‌گذاری و اداری دریافت دارند، و از پخش جلسات مجالس کشور، شوراها، مدرسه، یا محاکمات علنی استفاده کنند.

بنا بر این یک مطبوعات آزاد، که از طرف جامعه‌ای دموکراتیک حمایت می‌شود، به نوبه خود حصارهای را به وجود می‌آورد که این جامعه در پناه آن می‌تواند آزادانه به کار خود ادامه دهد.

علاوه بر این نقش‌ها در مقابل نظام سیاسی، مطبوعات آزاد نقش مهمی نیز از نظر اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی بازی می‌کنند.

مطبوعات، به عنوان یک ابزار تربیتی، مکمل آموزش مدرسه‌ای به معنای اخص کلمه‌اند. مردم را کمک می‌کنند تا در گذران اوقات فراغت، فعالیت‌های بارور و رضایت بخشی انجام دهند، و امکان یابند معلومات خود را در زمینه‌های گوناگونی افزایش دهند که خارج از برنامه‌های آموزشی سنتی قرار دارند.

مسایل خبری جمعی که وسیله مهمی در بیان فرهنگی به شمار می‌روند، ناقل ارزش‌های فرهنگی سنتی و محلی هستند و دسترسی به گنجینه فرهنگی میراث جهانی را ممکن می‌سازند.

درست است که انگیزه وسایل ارتباطی خصوصی، جلب سود است، ولی با این همه، این وسایل، به نظر کسانی که آن را در اختیار دارند، گرایش به ایفای نقشی والاتر نشان می‌دهند، حفظ حقوق مردم و انتقاد سازنده از اقدامات دولت، به‌علاوه بهره برداری‌های مشابه وارد رقابت شود تا بتواند حیثیت و اعتبار خود و در عین حال

اعتماد خود و در عین حال اعتماد مشتریان را حفظ کند و خدماتی با کیفیت زیاد ارائه دهد، چون در غیر این صورت مشتریان خود را از دست خواهد داد.

در آمد تبلیغات بدان امکان می‌دهد استقلالش را حفظ کند و در برابر فشار دولت و گروه‌های منافع خصوصی مقاومت کند. این بهره‌برداری خصوصی، از طرف دیگر، ایجاد تعداد بی شماری روزنامه و هفته نامه و غیره توسط گروه‌های خصوصی، ایستگاه‌های پخش رادیویی را ممکن می‌سازد.

این فراوانی وسایل خبری آزاد و مستقل، خود تضمینی است تا هر صدا، از هر جا که بلند شود، بتواند به گوش‌ها برسد. بنا بر این، چندگانگی تضمینی محکم برای جامعه‌ای آزاد و دموکراتیک است. بعلاوه، ایستگاه‌های پخش رادیویی، مثلاً در ایالات متحده، به مردم و یا به گروه‌ها امکان می‌دهد که به افکار یا تبلیغاتی که به نظرشان دروغ یا مبالغه آمیز جلوه می‌کند، پاسخ دهند.

در مورد مطبوعات چاپی نیز قسمت «نامه‌های خوانندگان» حق پاسخ‌گویی را تضمین می‌کند، بعلاوه، مصرف‌کنندگان، بر تبلیغات نظارت دارند و اعتراض‌هایی که در مورد لزوم در مطبوعات می‌کنند امکان قضاوت درباره موضوع را به مردم می‌دهد. خطر مطبوعاتی که در دست منافع خصوصی است هر اندازه زیاد باشد، هرگز به وخامت هنگامی نیست که یک گروه از دیوان سالاران دولتی بتواند در مورد آن چه باید یا نباید گفت، تصمیم بگیرد.

آزادی مطبوعات با مسوولیت مطبوعات ملازمه دارد. مطبوعاتی که آزادیش تضمین شده باشد، خود به طیب خاطر مسوولیتی اجتماعی و اخلاقی بر عهده می‌گیرد که نشان می‌دهند صلاحیت و پختگی قضاوتش باشد. کسانی که دولت ایالات متحده را بوجود آوردند، کارشان را بر اساس توافقی بنیان نهادند. از ۲۰۰ سال پیش این آزادی اساسی، با آن که گاه موجب زیاده روی‌هایی شده معرف نیرویی اساسی برای ثبات این دولت بوده است.

در یک جامعه دموکراتیک آزادی و مسوولیت مطبوعات هر دو ناشی از حق هر انسان برای دانستن و فهمیدن است. مناسبات فرد با یک جامعه آزاد، ناشی از مخالفت، درگیری یا ترس نیست، بلکه ناشی از قرارداد متقابلی است که از هر دو طرف رعایت شود.

اگر فرد به شکوفایی برسد، جامعه و وظیفه خود را انجام داده است، و در نتیجه، فرد امکان بیشتری برای شکوفایی دارد. برای آن که این حلقه بسته شود، به کمک آن چه منابع تکنولوژی ارتباطات می تواند آزادانه عرضه کند، حق هر کس برای دانستن و فهمیدن باید بتواند به طور کامل اعمال شود.

در جامعه غربی، تمامی نقشهای وسایل ارتباط جمعی، همزمان با تکنولوژی ارتباطی بطور منظم توسعه می یابد: ضبط برنامه های تلویزیونی روی ویدئوکاست، و حتی تلکس، ماهواره ها، کابل ها اشعه لیزر و ماشین های حسابگر.

ملتهای غربی با بهره برداری از سیستم های تازه و فنون جدید و با تطبیق سریع آنها با اوضاع و احوال جدید می توانند مردم را برای گرفتن تصمیمات منطقی و معقول و دادن پاسخ های آگاهانه، در مورد هر رویداد آماده تر کنند. حاصل فنون جدید ارتباطی، اخباری است که به نحوی گسترده تر و کامل تر، در دسترس مردم قرار دارد.

مبادله افکار و اخبار، همان گونه که در مقیاس کشوری جریان دارد، باید هیچ نوع محدودیتی نداشته باشد، زیرا تکنولوژی پیشرفته ی نظیر ماهواره ها، چه برای فرستادن و چه گرفتن خبر، باید در دسترس همگان باشد. علاوه بر آن، گردش آزاد خبر در مقیاس بین المللی نمی تواند واقعاً آزاد باشد، مگر آن که در دو جهت صورت گیرد. برای آن که از طریق این توافق های دو جانبه یا چند جانبه، بتوان کشورهای رو به توسعه را از کمک های دولتی یا خصوصی برخوردار کرد، ایالات متحده ابراز تمایل کرده است که در این راه با کشورهای دیگری که وسایل جدید ارتباطی در اختیار دارند، همگام شود.

در این چشم انداز است که آمریکا، از اصل آزادی، که از طرف همه جهانیان پذیرفته شده و در قوانین بسیاری از کشورها، در اعلامیه حقوق بشر و بسیاری دیگر از قطعنامه‌ها و توصیه‌های ملل متحد آمده است، دفاع می‌کند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی